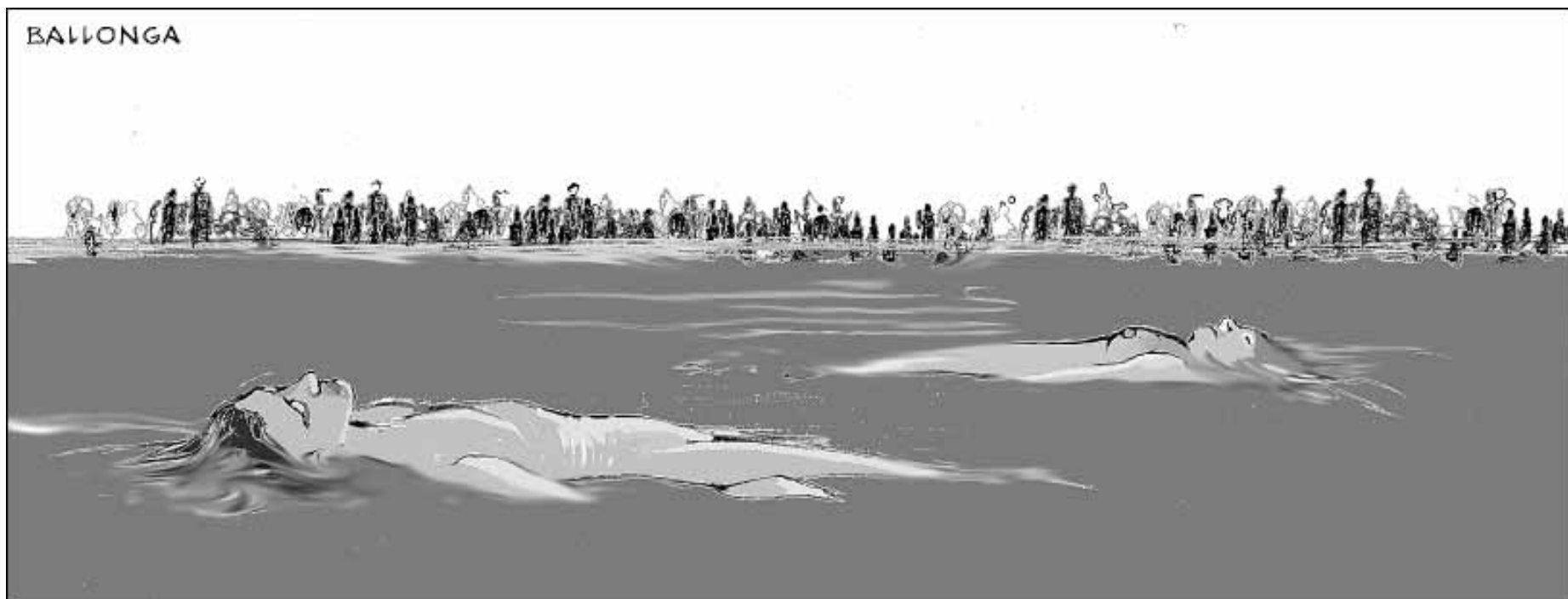

MODELARI

JORDI BALLONGA

Quan tenim a punt d'estrena la darrena pel·lícula de Bigas Luna, *Son de mar*, i abans que l'il·lustre ofegat Ulisses Adsuara se'ns presenti per sempre amb el rostre de Jordi Mollà, farem bé de recordar que tot ve de la novella homònima de Manuel Vicent, la mateixa que el 1999 va guanyar el premi Alfaguara amb una nota del jurat que etiquetava el producte en els següents termes: "Prosa nítida i rica en imatges, una història d'amor i misteri, emmarcada en el món sensual i màgic del Mediterrani, per explicar l'aventura d'una parella amb un destí sotmès a la seva pròpia passió i a l'influx dels mites clàssics que es mantenen vius en la fantasia".

Després del reconeixement literari obtingut amb *Balada de Caïn* (premi Nadal 1986, Destino) i del cicle memorialístic integrat, de moment, per *Contra Paraíso*, *Tranvía a la Malvarrosa* i *Jardín de Villa Valeria*, la prosa de Manuel Vicent (la

El mar prodigiós

ISIDRE GRAU

igrau@worldonline.es

Vilavella, 1936), sempre exuberant i hedonista, es va enfilat a noves cotes amb aquesta història inspirada pels onatges tumultuosos de la Mediterrània, amb Homer i García Márquez com a padrins d'honor.

Després d'arrencar amb: "*El cuerpo de Ulises Adsuara apareció flotando en la bahía un domingo de agosto a las dos de la tarde cuando la playa estaba llena de gente*", és difícil que no ens torni a la memòria el conte del colombià *El ahogado más hermoso del mundo*, però les imatges sensuales, anàrquiques i desenfadades amb què Vicent ens descriu a continuació l'arribada de la parella de nuvis ofegats a la costa de

Circea aviat ens remet a una adaptació força personal i intransferible del realisme màgic a la Mediterrània, sota l'advocació de *l'Odissea*.

UNA ESTRUCTURA CIRCULAR

Per si hi faltessin connotacions, *Son de mar* és una novel·la d'estructura circular, que s'inicia amb el punt final d'una història d'amor, ens fa recular durant 300 pàgines als seus orígens per anar tornant molt a poc a poc a la primera escena i despatxar-la amb el ritual funerari. A més, són deu anys els que Ulisses Adsuara va haver de menester, des de la seva condició oficial de pescador diumenge ofegat, per fer-se merei-

xedor de l'amor de la seva dona i poder tornar a buscar-la. I el pretext narratiu que al·lega l'autor no pot ser més simple: una història que explicaven els mariners de Castelló sobre un aleví de tonyina procedent de l'illa de Sumatra.

Vicent declara que només sap escriure des de les seves dues possessions fonamentals: l'asfalt de Madrid i les vivències d'infant i adolescent al costat del mar. Aquesta és l'emulsió personal que l'ha fet sobresortir com a articulista incisiu i com a viatger d'observació penetrant i subjectiva, però que també li permet acollir-se a la fantasia per conti-

nuar parlant de la seva experiència i de la realitat política i social que li ha correspost viure. Una fantasia que no dubta d'hibridar els clàssics amb el món actual, ni de produir les aliances mestisses amb els efectes més xocants.

Els seguidors de Vicent saben que llegir-lo implica participar d'un món que ens entra pels sentits i que sempre pren partit per la recerca del plaer com a motor de l'activitat humana. I a nivell literari, significa deixar-se seduir per les deus del llenguatge que ell de tant en tant engega a tota pressió i en un temps volgudament limitat, perquè és dels que defensa que el mètode compulsiu d'escriure ràpid permet aferrar la part submergida de la creativitat, la que funciona màgicament i ens posa en contacte amb el fons irracional, sense el control perfeccionista de l'autor. En tot cas, és un poder que ve de la paraula. El cinema l'haurà de buscar per una altra banda.

PARLEM-NE

A Barcelona hi havia un llibreter de vell que sempre tenia penjat a la porta un paperet que hi deia: "Ara torno". T'hi podies florir, esperant al carrer, i acabaves anant-te'n. Si tornaves, que no s'ho mereixia, era pel vici que ens produeix comprar un llibre vell. La trampa del paperet consisteix en el següent. En el llenguatge humà hi ha uns signes lingüístics que s'anomenen *díctics* i que només tenen significació en relació a tres dimensions de l'acte de parla: *jo* (persona), *ara* (temps) i *aquí* (lloc). Llegint el paperet sabies que es referia a la persona d'aquell llibreter perquè sabies que aquella era la seva botiga; i sabies que havia de tornar a la botiga perquè *tornar* precisament és un verb també díctic que significa 'desplaçar-se cap al lloc d'on s'ha sortit'. Però no podies saber *quan* faria cap, perquè no sabies

"Hem guanyat"

JOAN SOLÀ

quan havia escrit el paper; però l'adverbi *ara* el traïa, perquè ara vol dir 'en un temps relativament breu' i per tant no podia tardar més de quinze, vint minuts; i al cap de mitja hora, tres quarts te n'anaves, esclar.

De díctics n'hi ha més dels que ens arribem a pensar: ho són els possessius, els demostratius (*aquest, això, així, aquí*, etc.), certs adverbis (*avui, demà; ara, després; davant, darrere*, etc.), els pronoms personals (*jo, tu* i, segons amb quin ús, *ell*), etc. De manera que en una construcció com "la nostra victòria", el possessiu *nostra* vol dir una cosa en boca d'Ibarretxe i en voldria dir una de profundament,

diametralment oposada en boca de Mayor. Igual, esclar, que "la seva estrepitosa i merescuda derrota". I a la construcció "la victòria va ser *el tretze de maig*", la data només es pot interpretar si sabem en quin moment es diu la frase: d'acord amb les coordenades del calendari actual. Quan el professor diu als alumnes que s'examinen: "Deixeu els exàmens *aquí sobre*", ells entenen on els han de deixar no pas només per les paraules que senten, sinó principalment perquè veuen on assenyala el professor. *Assenyalar*: vet aquí el que vol dir *dixi, díctic*. Imaginem-nos que el professor digués això sense mirar ni asse-

nyalar enlloc, amb les mans a la butxaca i els ulls aclucats: no s'entendria. O imaginem-nos, en resum, que el paperet del llibreter ha volat i volat i el troba una senyora a l'altra cantonada: no sabrà ni *qui* ni *on* ni *quan* ha de tornar, perquè haurem tret el paper de les coordenades que li donaven sentit. Més clar que l'aigua.

FET ESPERANÇADOR

Encara hi ha més. També, no us ho creureu, els temps verbals són díctics. Evidentment. Si dic "*Vam guanyar*" vull dir que un cert dia anterior a l'avui es va produir a Euskadi un dels fets més esperançadors en moltíssims anys. Vull dir que es van fer callar, almenys durant uns quants dies, les feroçes, feixistes, mentideres i prepotents veus de l'espanyolisme més rabiós; els brams i les calúmies de tantes emissores de ràdio i TV i les brutícies més escandaloses de tants diaris i

revistes. I que la victòria ens afecta gairebé tant a nosaltres com als bascos. Però si dic "*Hem guanyat*", aleshores vull donar a entendre una altra cosa: vull dir que jo crec que la victòria encara dura avui, encara la palpo; potser vull dir fins i tot que confio que durant molt de temps no tornarà aquella barbàrie espanyolista demolidora de les nostres comunitats; potser vull dir que aquell dia em vaig emborratxar però que encara invitaré a xampany qualsevol persona que bategui d'emoció amb la meua alegria. I també voldria poder dir que s'han acabat els assassins.

Ja veuen si se'n pot treure suc, dels díctics. Un suc ben innocent i lícit, envist la guerra a sang i foc que aquest Estat indigne, al qual pertanyem per força, fa contra tots els que ens neguem a quedar esborrats, trepitjats, envaïts per l'espanyolisme orgullós.